

Передумови економічного зростання

Метою функціонування продуктивних сил є виробництво валового внутрішнього продукту в такому обсязі і такої структури, які б задовольнили потреби суспільства загалом, і кожної людини зокрема. Елементами продуктивних сил є праця і капітал, якість та кількість яких визначають стан економіки, тобто її зростання чи спад. Згідно з теорією економічного зростання збільшення кількості праці та капіталу забезпечує зростання обсягу виробництва національного продукту. Це твердження впливає з рівняння виробничої функції $Q_{ц} = F(T, K)$. Однак збільшення праці та капіталу вимагає відповідних капітальних вкладень, які є дефіцитними в Україні, а запозичення потребують обережного, виваженого підходу, оскільки призводять до зростання заборгованості.

Виробництво ВВП в Україні на душу населення і до проголошення незалежності було невисоким, а після розриву технологічних зв'язків підприємств України з підприємствами колишнього СРСР та з інших причин воно різко почало скорочуватись.

Обсяг виробництва визначається продуктивною силою зайнятого населення, задіяного основного і оборотного капіталів, технологіями. При цьому важливо, щоб надбання теорії макроекономіки були реалізовані практикою національного господарювання. Як свідчить досвід високорозвинутих країн, до найважливіших питань економічної політики належать:

- з'ясування обсягів продукції, яку потрібно виробити для задоволення потреб населення;
- з'ясування обсягів продукції, яку потрібно або можна використати в конкретний час;
- встановлення обсягу продукції, яку потрібно зберегти, перетворити на капітал для використання в майбутньому.

Залишки – це капітальні вкладення, які в процесі праці зайнятих створюють потрібний продукт. Обираючи певну політику, влада повинна прораховувати витрати і прибутки крізь призму формування збережень. Якщо витрати ВВП не забезпечують належних залишків, а суспільство більшу половину його „проїдає”, то перспектива такого суспільства маловтішна. Зважаючи на ці та інші обставини, Україні необхідно значно збільшити обсяг виробництва ВВП загалом і на душу населення.

Між рівнянням закону товарного виробництва і рівнянням виробничої функції є тісний взаємозв'язок. Рівняння виробничої функції описує зростання обсягу виробництва внаслідок зростання кількості праці та капіталу. Зростання обсягів виробництва ВВП визначається:

- 1) відповідністю економічної системи вимогам дії закону товарного виробництва:

$$Q_{ц} = Q_{пцп} + dQ_{ц}$$

- 2) зростанням продуктивної сили чинників виробництва:
- T_k – чисельності зайнятих в економіці;
 - K_n – кількості задіяного основного капіталу.
- 3) продуктивною (виробничою) функцією задіяних чинників виробництва:

$$Q_{ц} = F(T_k, K_n)$$

Економічна система повинна будуватися відповідно до закону товарного виробництва, який вимагає:

- відшкодування матеріальних затрат $Q_n u_n$;
- створення доданої вартості (за обсягом і структурою), адекватної потребами суспільства;
- забезпечення у створеному продукті $Q_{ц}$ відносного зменшення частки матеріальних затрат $Q_n u_n$ і зростання частки доданої вартості $dQ_{ц}$.

Виробнича функція описує залежність обсягів ВВП від кількості зайнятих в економіці T_k , основного капіталу K_n , обігового капіталу Φ_0 , продуктивної сили одиниці основного і трудового капіталів q . Зростання кількості та якості задіяних чинників виробництва забезпечує більшу віддачу всього капіталу: $I_m = I_k = I_q$. Якщо індекси зростання чинників виробництва і продукту є однаковими, це означає, що продуктивна сила одиниці трудового і основного капіталів не змінилася:

$$I_q Q_{ц} = F(I_T T_k, I_K K_n)$$

За рахунок якіснішого основного капіталу і технологій зростає продуктивна сила одного зайнятого q . Якщо збільшувати кількість і якість основного капіталу на одного зайнятого $k = K_n / T_k$, то й продуктивна сила одного зайнятого зростатиме $q_{ц} = Q_{ц} / T_k$, а виробничу функцію одного зайнятого $q_{ц}$, капіталоозброєного одиницею капіталу k , можна записати такою формулою:

$$q_{ц} = f(k)$$

Приріст капіталу Δk на одного зайнятого неминуче впливає на приріст продуктивної сили одного зайнятого $\Delta q_{ц}$:

$$q_{ц} + \Delta q_{ц} = f(k + \Delta k)$$

Відношення $\Delta q_{ц} / \Delta k$ показує, у скільки разів збільшиться обсяг виробництва продукції, якщо на одиницю збільшити капіталоозброєність одного зайнятого, забезпечити реалізацію економічної політики і

формування економічного механізму відповідно до вимог закону товарного виробництва. Головними у цьому механізмі є:

- професійність, рівень економічного і патріотичного мислення кадрового складу сфери управління;
- раціональне використання всіх видів ресурсів і робочого часу;
- зосередження зусиль на посиленні виробничої віддачі всіх елементів продуктивних сил;
- розподіл продукту за результатами продуктивності праці.

Негаразди з обсягом виробництва в Україні спричинені суб'єктивним чинником (кадровим і людським), використанням застарілих основного капіталу і технологій.

Використана література:

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.
2. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.]. – Кіровоград : „КОД”, 2010. – 548 с. : іл.
3. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник / Роман Яковенко. – [Вид. 2-ге, випр.]. – Кіровоград : видавець Лисенко В.Ф., 2015. – 130 с.
4. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Поліграф-Сервіс”, 2009. – 120 с. : іл.
5. Яковенко Р. В. Державне регулювання економіки : конспект лекцій / Роман Яковенко. – Кіровоград : КНТУ, 2012. – 40 с. : іл.

Р. В. ЯКОВЕНКО,
к.е.н., доцент